

Közművelődési intézmények és közösségi szinterek reprezentatív felmérése

Dr. Ponyi László
központvezető

Nemzeti Művelődési Intézet
Szakmafejlesztési Igazgatóság Kutatási Központ

Kutatási célok:

- A közművelődési intézmények és szinterek társadalmi beágyazottságának kutatása, felmérése, elemzése
- A vizsgálat megállapításai alapján fejlesztési javaslatok megfogalmazása
- Közművelődési intézmények tevékenységi körének vizsgálata,
- azok helyi közösségekre gyakorolt hatására, társadalmi hasznosságának elemzése
- A közösségi művelődés intézményrendszere társadalmiasíttottságának,
- a helyi közösség társadalmi, közéleti és kulturális hálójába való beágyazottságának felmérése, elemzése és értékelése
- Intézményi önkéntesség és Iskolai Közösségi Szolgálat a szervezetekben
- Az esélyegyenlőséggel kapcsolatos feladatok és szolgáltatások vizsgálata az intézményrendszerben

Eredmények – Intézményi partneri együttműködések

- A közművelődési szervezetek alapvető működési sajátossága a civil közösségekkel megvalósuló közös programok szervezése, tevékenységük támogatása, a partneri viszonyok kialakítása és ápolása. (1. sz. ábra)
- A civil szervezetek lényegében ma is a közművelődés stratégiai partnereinek számítanak
- A közösségi művelődés szervezetei együttműködő partnerként a településük valamennyi intézményével, szervezetével, szolgáltatójával szoros kapcsolatban állnak
- A közösségek számára biztosított helyszín mellett (75,3%), a legnépszerűbb együttműködési forma a közös rendezvények szervezése. A szervezetek 75%-a bonyolít közös rendezvényt a közösségi szintereken működő civilekkel
- A civil szervezetek működéséhez, fenntartásához, rendezvényeihez nyújtott szakmai támogatás szintén a kooperáció jellemző formája (61%)
- A 2. sz. ábra alapján meghatározó azoknak a kluboknak, köröknek, szakköröknek a száma, akik érdeklődési körük alapján, az alapintézmény közművelődési profiljának megfelelően találják meg a helyüket a közösségi terekben (kultúra és szabadidő együtt 77%)
- A közös programok, projektek megvalósításához elengedhetetlen a közös pályázati programokban történő együttműködés (52%)
- A vizsgált intézmények majd fele (47,5%-a) bevonja a civileket az éves program véleményezésébe
- A vizsgálatba bevont közművelődési szervezetek 70%-a kérdezte meg a látogatóit a tevékenységével kapcsolatban.

Eredmények: Intézményi önkéntesség és Iskolai Közösségi Szolgálat

- A szervezetek többségében (58,4%) tevékenykednek önkéntesek
- Az önkéntes munka jelentőségét, az önkéntesek elismerését, tevékenységét, eredményességét jól mutatja, hogy a válaszadók 88,8%-a inkább elégedett volt az intézménye önkénteseinek a tevékenységével
- Azoknak az intézményeknek, akik önkénteseket fogadnak csupán 24%-a bejegyzett közérdekű önkéntes tevékenységet (KÖT)
- Azoknak az intézményeknek, akik önkénteseket fogadnak csupán 24%-a bejegyzett közérdekű önkéntes tevékenységet (KÖT) végző szervezet
- Az önkénteseket fogadó, azonban nem bejegyzett közművelődési szervezetek számaránya 76%
- Az önkéntesek fontos, azonban inkább kiegészítő jellegű, delegálható részfeladatokat látnak el (3. sz. ábra)
- A megkérdezett szervezetek 60%-a Iskolai Közösségi Szolgálat (IKSZ) fogadószervezet. A válaszadók legnagyobb csoportja (30,6%) 3 éve működik IKSZ fogadószervezetként. A válaszadók közül a legkevesebben (11,8%) 5-nél több éve működnek IKSZ fogadószervezet státuszban
- A megkérdezett intézmények legnagyobb csoportjának (41,5%) 1-3 iskolával van együttműködési megállapodása

Eredmények: Intézményi esélyegyenlőség (1. sz. tábla)

- A megkérdezett intézmények döntő többsége (92,5%) fizikailag nem, illetve csak részben akadálymentesített (6%)
- A közművelődési szervezetek elsősorban az idősek, a kisgyermekes anyák, a fogyatékkal élő személyek, a nagycsaládosok és a romák számára nyújtanak esélyegyenlőséget előmozdító programokat és szolgáltatásokat
- A megkérdezettek közel felének volt idősek esélyegyenlőségét elősegítő programja/szolgáltatása.
- Az intézmények és szinterek közel 40%-a összesen 233 programot biztosított a kisgyermekes anyák számára.
- A válaszadó szervezetek 30,5%-ának volt fogyatékkal élő személyek esélyegyenlőségét elősegítő programja vagy szolgáltatása.
- Az intézmények közel 30%-ának volt nagycsaládosok esélyegyenlőségét támogató programja/szolgáltatása
- A romákat esélyegyenlőségi programokkal támogató intézmények aránya mindössze 30%

Eredmények – Az intézménynek és munkatársainak társadalmi/közéleti szerepvállalása

A megkérdezett intézmények munkatársai legnagyobb arányban a helyi értéktár bizottságokban (27,5%), és a képviselő-testület vagy közgyűlés kulturális ügyekkel foglalkozó bizottságaiban (23,5%) vállaltak szerepet. A legritkább szerepvállalás a Térségi fejlesztési és a Területfejlesztési tanácsokban (4,3%) volt megfigyelhető

Következtetések:

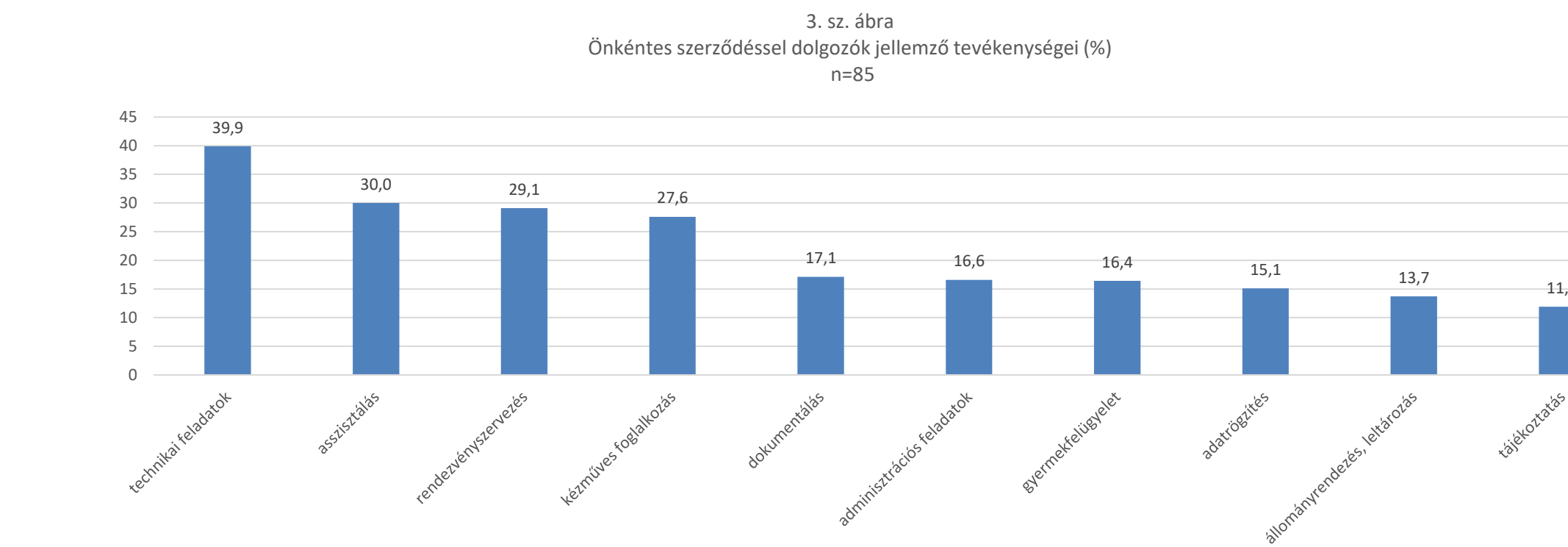
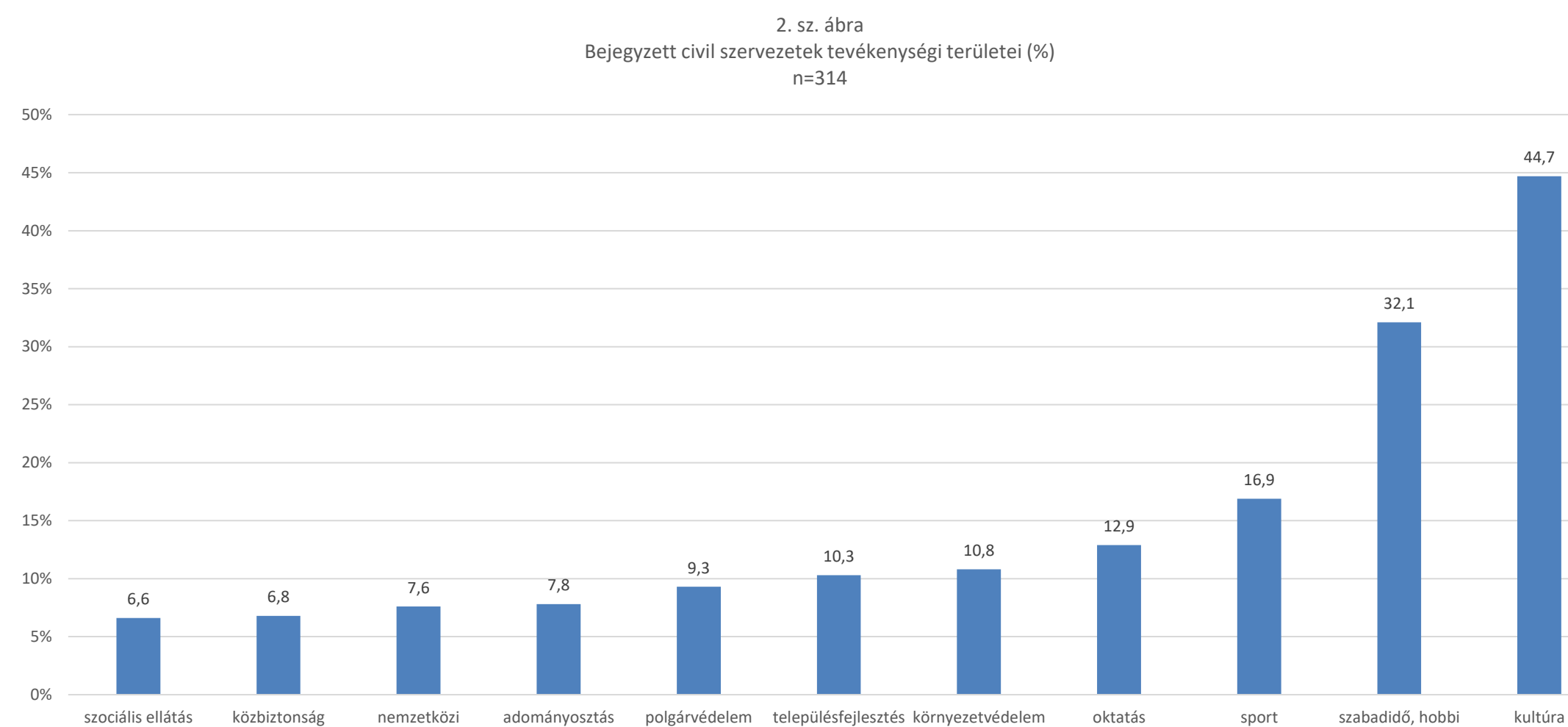
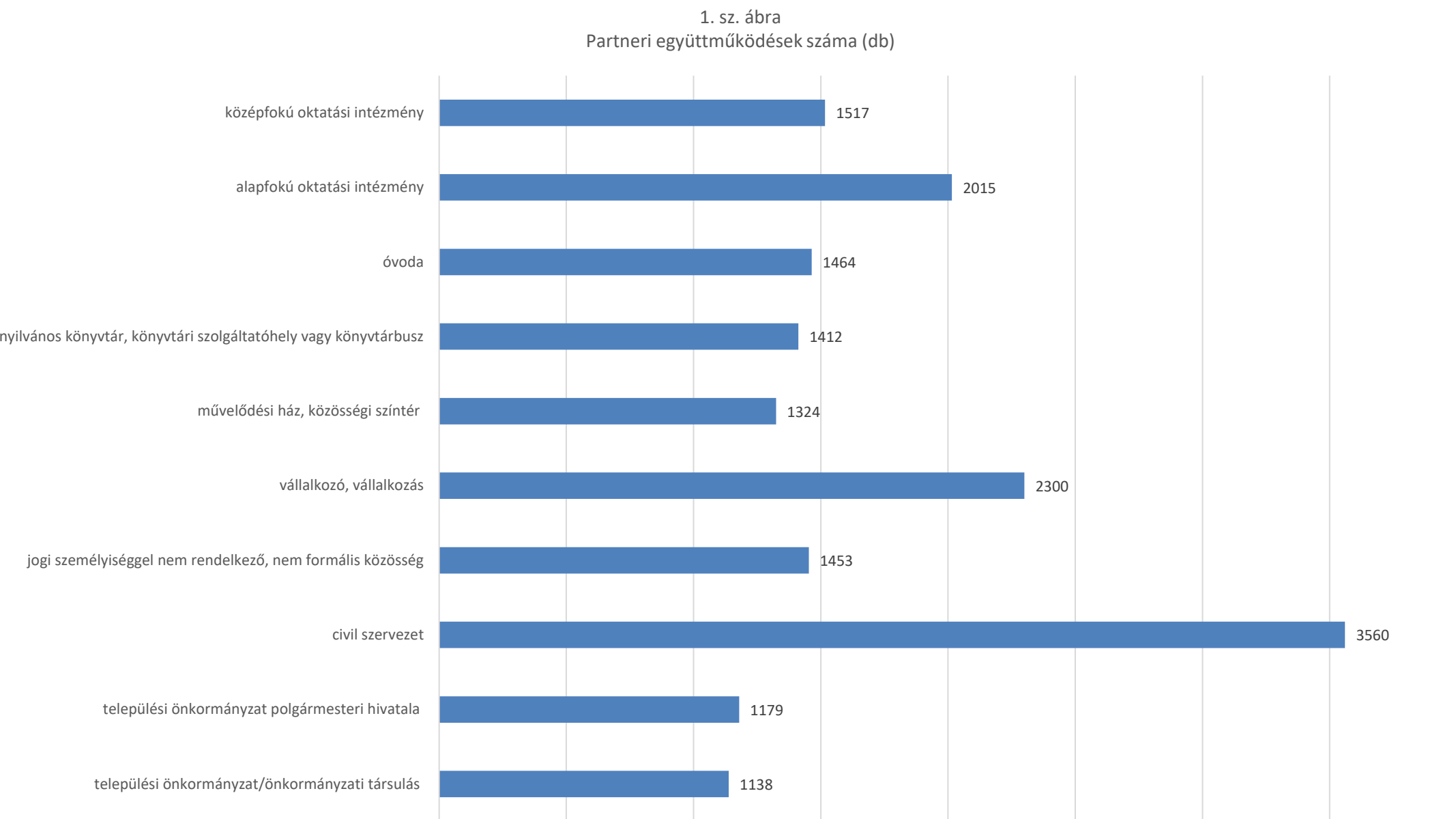
- A közművelődési intézmények társadalmi beágyazottsága erős a településükön, kiterjedt kapcsolatrendszerrel rendelkeznek a település civil közösségeivel, más intézményeivel és szervezeteivel
- A válaszadók munkájába, tevékenységébe a civil szervezetek sokféle módon kapcsolódnak be. A civil szervezetek ma is a közművelődés stratégiai partnereinek számítanak. A társadalmiasítással kapcsolatos folyamatok generálásának és továbbfejlesztésének fontos állomása a civil szervezetek még nagyobb számban való bevonása a stratégiai tervezési folyamatokba is
- A szervezetek erős társadalmi, közéleti beágyazottságát jelzi, hogy a megkérdezett intézmények munkatársai legnagyobb arányban a helyi értéktár bizottságokban és a képviselő-testület vagy közgyűlés kulturális ügyekkel foglalkozó bizottságaiban vállaltak szerepet
- A közművelődési intézmények többségükben olyan önkénteseket alkalmaznak, akik nem rendelkeznek szerződéses jogviszonnyal. Az önkéntesekkel való együttműködésnek legitimált, a szakma által elfogadott stratégiájának és a módszertanának létezését és működést nem tapasztaltuk
- Az adatok alapján a szerződéses önkéntesek sokoldalú, összetett tevékenységgel segítik a közművelődési közösségi tereket
- A közművelődési intézmények ás közösségi szinterek életében ma már markánsan jelentkeznek az esélyegyenlőséggel kapcsolatos programok és szolgáltatások. A közművelődési szervezetek hiánypótló, segítő tevékenysége azt a felmerülő szükségletet is kielégíti, amit az adott település szociális, egészségügyi és oktatási problémái is okoznak. A közművelődési intézményrendszerben azonban tovább lehet és tovább is kell fejleszteni ezt a szakmai orientációt
- Az intézmények szűkös anyagi lehetőségeik ellenére is megteszik azokat a lépéseket, amelyek az intézmények teljes akadálymentesítése irányába mutatnak. Különböző pályázati források, egyéb bevételek segítségével igyekeznek a jogszabályi előírásoknak megfelelni.

A kutatás során felhasznált irodalom, jogszabályok:

- NEMZETI MŰVELŐDÉSI INTÉZET ORSZÁGOS TUDOMÁNYOS ÉS FELSŐOKTATÁSI SZAKMAI KÖZPONT (2016): *Országos statisztikai összefoglaló*. Kézirat, Budapest, Nemzeti Művelődési Intézet. 8-9. p.
- Varga-Sipos Andrea (2014): Beszámoló – Országos Önkéntességi Szakmai Központ. Nemzeti Művelődési Intézet. Kézirat
- 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről
- 20/2018. (VII.9.) EMMI rendelete a közművelődési intézmények és közösségi szinterek követelményeiről
- 288/2009. (XII. 15.) Korm. rendelet az Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program adatgyűjtéseiről és adatátvételeiről
- 2012. évi XXX. törvény a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról
- 2005. évi LXXXVIII. törvény a közérdekű önkéntes tevékenységről
- 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról
- 1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről

A kutatás módszertana:

- Sztenderdizált kérdőív használata 8 kérdéscsoport 55 kérdés
- Rétegzett mintavétel: közösségi szinterek, közművelődési intézmények, településtípusok, megyei összehasonlítás, nem önkormányzati fenntartású szervezetek (94 db), IKSZT-ék (152 db), AGORA intézmények (11 db)
- Intézményvezetők vagy helyetteseik felkérése, személyes lekérdezés
- Kérdőőbiztosok: kulturális közösségfejlesztő mentorok
- Adatfelvétel: 2017. június-szeptember között
- SPSS statisztikai elemzőprogram használata
- OSAP közművelődési adatbázis használata
- 604 közművelődési intézmény és közösségi szintér, az alapsokaság (3431 szervezet) 17,6%-a

1. sz. tábla
Az intézmények milyen megosztásban nyújtanak az egyes hátrányos helyzetű csoportok számára esélyegyenlőséget előmozdító programokat

HH csoport	Intézmények száma (db)	Intézmények aránya (%)
idősek	301	49,3
kisgyermekes anyák	233	38,5
fogyatékkal élő személyek	184	30,5
nagycsaládosok	177	29,3
romák	175	29
munkanélküliek	169	28
nők	142	23,5
további nemzetségek	85	14
mélyszegénységben élők	76	12,6
tartós betegséggel küzdők	67	11,1
szervezőbetegek	43	7,1
hajléktalanok	20	3,3
egyéb	10	1,6
bevándorlók	7	1,2
LMBTQ	3	0,5